

H4V VOKALISOIMATON KIRJOITUS JOHDANTO

(päivitelty 26.5.2020)

4 HEPREA KIELIOPPI, <https://gen.fi/h4.html>

H4V VOKALISOIMATON KIRJOITUS <https://gen.fi/h4v.html>

H4V Vokalisoimatton kirjoitus Johdanto

<https://gen.fi/h4v-johdanto.html>

SISÄLLYSLUETTELO

0. Dokumentit
1. Kaksi kirjoitusjärjestelmää
2. Ktiv chaser eli vaillinainen kirjoitus
3. Ktiv male eli täysi kirjoitus
4. Vokalisoimatton ja vokalisoitu kirjoitus
5. Heprean kieliakatemian säännöt
6. Heprealaisiin erisnimiin ei lisätä ktiv male -kirjaimia
7. Esimerkkejä eri kirjoitusasuista

0. DOKUMENTIT

Heprean kieliakatemian ktiv male -säännöt

<http://hebrew-academy.org.il/wp-content/uploads/Klaley-Ktiv-Male.pdf>

<https://hebrew-academy.org.il/topic/hahlatot/missingvocalizationspelling/>

1. KAKSI KIRJOITUSJÄRJESTELMÄÄ

Hepreassa on kaksi kirjoitusjärjestelmää:

ktiv chaser eli vaillinainen kirjoitus

ktiv male eli täysi kirjoitus

כְּתִיב חֶסֶר   כְּתִיב חָסֵר
כְּתִיב מְלֵא   כְּתִיב מלא

Ktiv male -kirjoituksesta on myös kaksi eri järjestelmää:

klassinen ktiv male

nykyheprealainen ktiv male

Lisäksi voidaan käyttää vokaalimerkkejä. Monet sanat voidaan siis kirjoittaa neljällä, jotkut jopa kuudella! eri tavalla. Sanan kieliopillinen määrittäminen, merkitys, käännös ja lausuminen ovat kaikissa muodoissa täsmälleen samat. Kysymys on ainoastaan kirjoitusasusta eli kirjoituskuvasta.

homija adj. (pa. akt. partis.) yks. fem. pauhaava, kohiseva, äänekäs,
"humajava!"

ktiv chaser

ktiv male (klassinen)

ktiv male (nykyhepr.)

המיה

הומיה

הומייה

הַמִּיָּה

הוֹמִיָּה

הוֹמִיָּה

Punaisella merkityt ovat suositeltuja. Katso lisää esimerkkejä kappaleesta 7.

2. KTIV CHASER ELI VAILLINAINEN KIRJOITUS

Chaser- eli vaillinaiseen tai puuttuaiseen kirjoitukseen ei ole lisätty vav- ja jod-kirjaimia pitkien vokaalien merkiksi. Heprealaisessa Vanhassa testamentissa eli Tanachissa, erityisesti Mooseksen kirjoissa, on chaser-kirjoitusta, lat. *defective scriptum*.

Hepreaa on alkuaan kirjoitettu ilman lisättyjä vokaalikirjaimia eli se oli ktiv chaser -kirjoitusta. Mutta jo Tanachin kirjoittamisen aikana alettiin sanoihin lisätä vokaalikirjaimia. Raamatussa nuo kaksi kirjoitustapaa elävät sulassa sovussa rinnakkain, jopa samassa jakeessa.

ךי"ו וי"ו

יו"ד יו"ד

תנ"ך תנ"ך

Esimerkkejä Tanachin (vokalisoiduista) ktiv chaser ja ktiv male -muodoista:

אָדָם (1. Moos. 25:30 + 7x) / אָדָם (Laul. 1. 5:10)

punainen, punaruskea

בְּשׂוּרָה (2. Sam. 4:10 + 2x) / בְּשׂוּרָה (2. Sam. 18:22 + 2x)

ilosanoma, evankeliumi

𐤒𐤒 (1. Sam. 16:13 + 745x) / 𐤒𐤒𐤒 (1. Kun. 3:14 + 276x) Daavid

Vaikka sanojen kieliopilliseen määrittelyyn, merkitykseen, kääntämiseen tai lausumiseen eri kirjoitustavat eivät vaikuta, niin sanojen gematriset lukuarvot kuitenkin muuttuvat kirjaimia lisättäessä tai poistettaessa. Myös Tanachin tasaväliset kirjainsarjat (Bible Code) katoavat, jos yksikin kirjain muutetaan. Siksi Raamatun tekstejä ei saa muuttaa – ei lisätä tai poistaa kirjaintakaan (Matt. 5:18, Ilm. 22:18–19).

3. KTIV MALE ELI TÄYSI KIRJOITUS

Lisättyjä vav- ja jod-kirjaimia käyttävää tekstiä kutsutaan nimellä "täysi kirjoitus", lat. *plene scriptum*, NH ktiv male. Vokaalikirjaimet (vav ja jod) ovat konsonantteja, joita on alettu käyttää myös vokaaleina.

Vokaalikirjaimina toimivia vav- ja jod-kirjaimia kutsutaan nimellä "lukemisen äidit", lat. *matres lectionis*, MH imot hakria. Sanan lopussa vokaalia osoittava he-kirjain on myös vokaalikirjain. Se ei kuitenkaan joitakin poikkeustapauksia lukuun ottamatta ole lisätty merkki, eikä sitä voi myöskään jättää kirjoittamatta. Sen sijaan lisätyt vav- ja jod-vokaalikirjaimet voidaan jättää pois sanasta ilman, että sanan merkitys tai lausuminen muuttuu.

Nykyhepreassa myös alef toimii lainasanoissa ja siirtokirjoituksessa lisättynä vokaalikirjaimena. Joskus alef toimii jo klassisessa hepreassa vokaalikirjaimen tavoin.

Klassisessa ktiv male -kirjoituksessa lisättiin jod- ja vav-kirjaimia vain pitkien vokaalien merkeiksi. Nykyheprealaisessa ktiv male -kirjoituksessa vokaalikirjaimia käytetään myös lyhyiden vokaalien merkeinä.

Nykyheprealaisessa systeemissä käytetään lisäksi kahdennettuja jod- ja vav-kirjaimia osoittamaan niiden konsonanttista äännearvoa.

Klassisen heprean sanakirjoissa sanat ovat useimmiten ktiv chaser -muodossa, eli niissä ei ole lisättyjä vokaalikirjaimia. Kuitenkin jo Raamatun hepreassa joidenkin sanojen kirjoitusasu on vakiintunut klassisen ktiv male -kirjoituksen muotoon. Sitä käytetään silloin myös hakusanana. Nykyheprean sanakirjoissa käytännöt ovat kirjavia: hyvissä sanakirjoissa annetaan molemmat muodot, ktiv chaser ja nykyheprealaisen ktiv male -kirjoituksen muoto, joskus jopa erillisinä hakusanoina.

ה"א ה"א
 אָלֶּף אֶלֶף
 אִמּוֹת־הַקְּרִיאָה אִמּוֹת הַקְּרִיאָה

4. VOKALISOIMATON JA VOKALISOITU KIRJOITUS

600-luvulle asti hepreaa kirjoitettiin pelkillä konsonanteilla. Lisättyjä vokaalikirjaimia (vav- ja jod-kirjaimia pitkien vokaalien merkeiksi) oli kuitenkin alettu käyttää jo yli tuhat vuotta aikaisemmin. Tanach ja muut antiikin ajalla syntyneet heprealaiset tekstit – Talmudin hepreankielinen Mishna-osa, Qumranista löytyneet ns. Kuolleenmeren kääröt jne. – on siis kirjoitettu ilman vokaalimerkkejä. Raamatun jälkeisessä hepreassa (Post Biblical Hebrew, lyh. PBH, noin 300 eKr. – 500 jKr.) käytetään kuitenkin jo runsaasti vokaalikirjaimia.

Keskiajalle tultaessa erityisesti aramea ja kreikka sekä 600-luvulta alkaen arabia olivat kokonaan syrjäyttäneet heprean juutalaisten äidinkielenä. Kun kukaan ei enää puhunut äidinkielenään hepreaa, oli pelkän konsonanttitekstin lukeminen vaikeaa. Jos ei osaa kieltä, niin on hankala tai suorastaan mahdoton tietää, mitä vokaaleja konsonanttien yhteyteen pitäisi lausua.

Tämä ongelma ratkaistiin kehittämällä vokaalimerkit (nekudot). Keskiaikaiset juutalaiset kirjanoppineet eli masoreetit (perinteen siirtäjät, tradeeraajat) lisäsivät heprealaisen konsonanttitekstin oheen pisteet ja viivat eli vokaalimerkit. Samalla tekstiin lisättiin myös painomerkit, jotka ohjasivat resitoivaa eli laulavaa Tanachin lukemista synagogassa.

Vokaalimerkit voidaan lisätä sekä ktiv chaser että ktiv male -kirjoitukseen. Kieliakatemian nykyisten ohjeiden mukaan vokaalimerkkejä tulisi kuitenkin käyttää poikkeustapauksia lukuun ottamatta vain ktiv chaser -kirjoituksessa.

Nykyheprean kirjoitettu käyttökieli on ktiv male -kirjoitusta, jossa ei käytetä vokaalimerkkejä. Vokaalikirjainten lisäksi nykyheprealaiseen ktiv male -tekstiin on lisätty myös konsonanttina ääntyvien vav- ja jod-kirjainten kahdennuksia.

Vokalisoimatonta nykyheprealaista ktiv male -kirjoitusta käytetään kirjoissa, lehdissä, kirjeissä, virallisissa asiakirjoissa, viesteissä, mainoksissa, tuoteselosteissa, kylteissä, television ja elokuvien teksteissä, internetissä jne.

Vokalisoitua ktiv chaser -kirjoitusta käytetään lähinnä seuraavissa:

Tanach (hepreankielinen VT)
 Mishna ("toisinto", Talmudin hepreankielinen osa)
 Sidur ("järjestys", juutalainen rukouskirja)
 runot
 aapiset ja lastenkirjat
 heprean oppi- ja sanakirjat
 uudet vieraskieliset nimet ja sanat

מִשְׁנָה מְשֻׁנָּה
 נְקֻדָּה נְקוּדָה
 סְדוּר סִדוּר
 תְּלִמוּד תְּלִמוּד

Myös vokaalimerkittömän tekstin keskellä voi olla joko kokonaan tai osittain vokalisoitu sana, jos sana muuten helposti ymmärrettäisiin tai luettaisiin väärin.

5. HEPREAN KIELIAKATEMIAN SÄÄNNÖT

Israelin hallitus perusti vuonna 1953 Jerusalemin Heprealaisen yliopistoon Heprean kieliakatemia (Ha'Akademia laLashon ha'Ivrit, **Hebrew Language Academy**), joka korvasi Eliezer ben Jehudan [1858–1922] vuonna 1890 perustaman epävirallisen Va'ad haLashon ha'Ivrit -kielikomitean.

אֵלִיעֶזֶר בֶּן־יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר בֶּן יְהוּדָה
 הָאוּנִיבֶרְסִיטָה הָעִבְרִית בִּירוּשָׁלַיִם
 הָאוּנִיבֶרְסִיטָה הָעִבְרִית בִּירוּשָׁלַיִם
 הָאֲקָדֶמְיָה לַלְשׁוֹן הָעִבְרִית הָאֲקָדֶמְיָה לַלְשׁוֹן הָעִבְרִית
 וְעַד־הַלְשׁוֹן הָעִבְרִית וְעַד הַלְשׁוֹן הָעִבְרִית

מְּשַׁלַּת-יִשְׂרָאֵל ממשלת ישראל

Kieliakatemia on antanut toukokuussa 2017 uudet kirjoitusohjeet ktiv male -kirjoitusta varten. Edelliset olivat vuodelta 1948. Joiltakin osin uudet säännöt yksinkertaistavat vokaalimerkitöntä kirjoitusta, erityisesti o-vokaalin kirjoittamisen osalta. Mutta esim. e-vokaalin osalta säännöt ovat monimutkaistuneet. Hankalia ja monimutkaisia sääntöjä osataan ja seurataan yleensä huonosti. Juuri kukaan ei noudata niitä täydellisesti.

Muutettaessa vokalisoitu teksti vokalisoimattomaksi ktiv male -kirjoitukseksi lisätään ensin mahdolliset vav- ja jod-vokaalikirjaimet e-, i-, o- ja u-vokaaleja varten. Sen jälkeen sovelletaan konsonanttina ääntyvien vav- ja jod-kirjaimien kahdentamissääntöjä.

6. HEPREALAISIIN ERISNIMIIN EI LISÄTÄ KTIV MALE -KIRJAIMIA

Raamatullisiin sekä muihin vanhoihin ja vakiintuneisiin heprealaisiin erisnimiin ei nykyisen ohjeen mukaan tulisi lisätä ktiv male -kirjaimia. Menneinä vuosikymmeninä tätä sääntöä ei kuitenkaan ole seurattu, ja erityisesti henkilönnimiin on lisätty vokaalikirjaimia. Nykyaikana eläneiden tai elävien ihmisten (virallinen) nimi kirjoitetaan tietenkin pääsääntöisesti siinä muodossa, missä se on rekistereihin kirjattu.

Monista henkilönnimistä on olemassa kaksi kirjoitusasua, osa näistä esiintyy jo Raamatussa (esim. Daavid). Nykyisin ohjeistetaan käytettäväksi siis (alkuperäistä) ktiv chaser -muotoa. Uusiin nykyheprealaisiin erisnimiin ktiv male -kirjaimet sen sijaan yleensä lisätään. Kaksoisaaltosulkeissa {{{}}} olevat muodot ovat vanhentuneita ja/tai vääriä.

אֲדוּוּהָ אֲדוּוּהָ rinn. אֲדוּוּהָ erisn. fem. NH Adva
(aram. "pikkuaalto, aallokko")

אֲהָרֹן אֲהָרֹן {{{אֲהָרֹן}}} erisn. mask. BH Aharon [Aaron]

אֲפַרְיִם אֲפַרְיִם {{{אֲפַרְיִם}}} erisn. mask. BH Efraim

בֹּעַז בֹּעַז {{{בֹּעַז}}} erisn. mask. BH Boaz [Boas]

דָּוִד דָּוִד {{{דָּוִד}}} erisn. mask. BH David [Daavid]

הִלָּהּ erisn. fem. NH Hila

הִלֵּל {{הילל}} erisn. mask. BH Hillel

יְהוֹשֻׁעַ {{יהושוע}} erisn. mask. BH Jehoshua,
engl. **Yehoshua** [Joosua]

יַעֲקֹב {{יעקוב}} erisn. mask. BH Ja'akov,
engl. **Yaakov** [Jaakob]

יְרוּשָׁלַיִם Jerushalaim, engl. **Yerushalayim** [Jerusalem]

כֹּהֵן פִּהֵן sukun. Cohen ("pappi", erittäin yleinen juutalainen sukunimi)

vrt. [פִּהֵן] כֹּהֵן mask. pappi

כִּנְרֵת כְּנָרַת erisn. paik. Kinneret (Kinneret, Gennesaretinjärvi)

NH הכנרת הכְּנָרַת

מֹרְדֵכַי [BH מֹרְדֵכַי] erisn. mask. BH Mordechai
[Mordokai]

מֹשֶׁה erisn. mask. BH Moshe [Moses]

נֹחַ {{נוח}} erisn. mask. BH Noach [Nooa]

נְעֻמִי erisn. fem. BH Naomi [Noomi]

רִינָה erisn. fem. NH Rina

שְׁלֹמֹה erisn. mask. Shlomo [Salomo]

Huomaa, että joissakin nimissä ktiv male -muoto on vakiintunut jo Raamatussa, esim.

יוֹסֵף erisn. mask. Josef, engl. **Yosef** [Joosef]

7. ESIMERKKEJÄ ERI KIRJOITUSASUISTA

(ktiv male -muodot nykyheprealaisen kirjoitusjärjestelmän mukaan)

KTIV CHASER ILMAN VOKAALEJA	KTIV CHASER VOKALISOITU	KTIV MALE ILMAN VOK.	KTIV MALE VOKALISOITU
אדם adj. mask. punainen	אָדָם	אדום	אָדוּם
אדמה adj. fem. punainen	אֲדָמָה	אדומה	אָדוּמָה
אהב pa. akt. partis. yks. mask. rakastava	אָהַב	אוהב	אוֹהֵב
בקר yks. mask. aamu	בָּקָר	בוקר	בּוֹקֵר
הגדל huf. perf. yks. 3. mask. hänet/se kasvatettiin suureksi	הִגְדִּיל	הוגדל	הוֹגִידֵל
להמלא nif. inf. täyttyä	לְהַמְלִיא	להימלא	לְהִמְלִיא
מקוה yks. mask. vesiallas	מִקְוֵה	מקווה	מִקְוֵה
צהרים du. mask. keskipäivä	צֹהַרִים	צוהריים	צוֹהַרִים
צוה pi. perf. yks. 3. mask. hän käski	צָוָה	ציווה	צִוָּה
קוה pi. perf. yks. 3. mask. hän odotti, toivoi, luotti (Jumalaan)	קָוָה	קיווה	קִוָּה
שעור mask. PBH mitta, määrä NH erä, jakso, annos, oppitunti	שַׁעוּר	שיעור	שִׁיעוּר

שְׁתַּיִם num. fem. kaksi

שְׁתַּיִם

שְׁתַּיִם

שְׁתַּיִם

תּוּרִי yks. mask. turisti

תּוּרִי

תּוּרִי

תּוּרִי

תְּכֻנִית fem. mitta, ohjelma,
pohjapiirros, suunnitelma, aikataulu

תְּכֻנִית

תְּכֻנִית

תְּכֻנִית

תְּקוּוּהַ yks. fem. toivo

תְּקוּוּהַ

תְּקוּוּהַ

תְּקוּוּהַ